

СЕКЦІЯ 7 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.1

Ялигіна М.С.
студентка

Національного університету харчових технологій

Осадча Г.Г.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту*

Національного університету харчових технологій

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В ОБЛІКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розкрито сутність, важливість формування на підприємстві облікової політики, її роль у системі управлінського обліку. Облікова політика є одним з основних документів, який встановлює правила ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Кожне підприємство повинно мати свою обрану облікову політику. Вміло складена облікова політика є одним з найважливіших інструментів управління діяльністю фірми і досягнення, поставлених цілей менеджменту.

Ключові слова: облікова політика, управлінський облік, елементи облікової політики, розробка управлінської облікової політики, підприємство.

Ялигіна М.С., Осадчая А.Г. УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ УЧЕТ В УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье раскрыта сущность, важность формирования на предприятии учетной политики, ее роль в системе управленческого учета. Учетная политика является одним из основных документов, который устанавливает правила ведения бухгалтерского учета. Умело составленная учетная политика является одним из важнейших инструментов управления деятельностью фирмы и достижения, поставленных целей менеджмента.

Ключевые слова: учетная политика, управленческий учет, элементы учетной политики, разработка управленческой учетной политики, предприятие.

Yalyhina M.S., Osadcha H.G. MANAGEMENT ACCOUNTING IN ACCOUNTING POLICIES OF ENTERPRISE

In the article essence, importance of the formation of the company's accounting policies and its role in management accounting. The accounting policies is a fundamental document that sets accounting rules in the enterprise. Every company should have its chosen accounting policies. Skillfully composed accounting policy is one of the most important tools of management of the company and the achievement of management goals.

Keywords: accounting policies, management accounting, elements of accounting policy, the development of managerial accounting policies, enterprise.

Постановка проблеми. Протягом останніх років в Україні все актуальнішою стає проблема формування облікової політики, оскільки від прийнятих облікових оцінок залежить фінансовий результат діяльності підприємства.

Система бухгалтерського обліку (фінансового і управлінського) – це планово-обліково-аналітичний механізм підготовки та відображення у внутрішній та зовнішній звітності інформації про майнове та фінансове становище підприємства. Створення цілісної корпоративної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності – облікової політики підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань облікової політики підприємства здійснили такі вчені, як: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, І.В. Івченко, Г.Г. Кірейцев, В.Г. Лінник, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, В.Г. Швець та ін. У працях даних вчених розкриваються проблеми формування облікової політики, основних аспектів її реалізації в практичній діяльності підприємства.

На основі аналізу публікацій українських і зарубіжних авторів, бухгалтерської нормативно-законодавчої бази можна зробити висновки, що облікова політика має вагомий вплив на побудову бухгалтер-

ського обліку підприємства та потребує постійного дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні питань формування облікової політики, її необхідності у процесі управління підприємством. Формування облікової політики є досить складним процесом, оскільки на нього має вплив ряд факторів. Це потребує ретельного вибору запропонованого в законодавстві способу відображення в обліку господарських операцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування облікової політики – одне з найважливіших питань організації бухгалтерського обліку на кожному підприємстві. Окреме підприємство розробляє облікову політику для ведення управлінського обліку виходячи з інформаційних потреб компанії і специфіки її діяльності. У нормативних документах, які регулюють облік відповідних об'єктів, передбачено декілька варіантів вирішення певних облікових питань [1, с. 26]. Згідно з п. 1.2. Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджених Наказом Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635, підприємство самостійно на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку визначає за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою), відповідно до

установчих документів, облікову політику підприємства, а також зміни до неї [2].

МСБО 8 визначає, що облікова політика – це конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності.

Облікова політика – це не просто сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, а й вибір методики обліку, яка дає змогу використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя. У широкому розумінні її можна визначити як управління обліком, а у вузькому – як сукупність способів ведення обліку (вибір підприємством конкретних методик ведення обліку) [3, с. 51].

Стосовно до управлінського обліку облікова політика підприємства – це прийнята ним сукупність способів ведення обліку, калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) і складання внутрішньої звітності з метою контролю та управління діяльністю підприємства.

Розробка та затвердження облікової політики підприємства має основну мету:

1. Закріплення вибраних способів ведення управлінського обліку.

2. Регулювання максимально можливої кількості елементів організації управлінського обліку, включаючи організацію документообігу, роботи фінансової служби, організацію горизонтальної (з іншими структурними підрозділами) і вертикальної (з керівними органами та персоналом) взаємодії фінансової служби.

Елементи облікової політики представлено на рис. 1.

Облікова політика застосовується з урахуванням принципу послідовності, що передбачає постійне (із року в рік) застосування прийнятої стабільної облікової політики [4]. Також при формуванні облікової політики необхідно дотримуватись наступних принципів:

- законність – обрані методичні прийоми, способи та процедури ведення бухгалтерського обліку не повинні суперечити чинному законодавству та нормативним документам;
- адекватність – облікова політика підприємства має відповідати особливостям умов його діяльності;
- єдність – облікова політика має бути єдиною для суб'єкта господарювання незалежно від кількості його підрозділів, філій або дочірніх підприємств.

Десятиріччя тому підприємства вели в основному тільки бухгалтерський фінансовий облік, у даний час більшість компаній стали приділяти особливу увагу бухгалтерському управлінському обліку, разом з цим з'явилася потреба і в управлінській обліковій політиці.

Бухгалтерський облік регламентований, а управлінський облік спирається виключно на внутрішньо-фірмові стандарти. Ця відмінність істотно впливає на обсяг і вимоги, пропоновані до бухгалтерської та управлінської облікової політики.

На вибір і обґрунтування облікової політики з управлінського обліку

вирішальний вплив роблять ті ж фактори, що і на облікову політику для цілей бухгалтерського фінансового обліку (організаційно-правова форма організації, галузева приналежність, вид діяльності, масштаби діяльності, управлінська структура підприємства та структура бухгалтерії фінансового та управлінського обліку, фінансова стратегія підприємства, матеріальна база, ступінь розвитку інформаційної системи на підприємстві, у тому числі управлінського обліку, рівень кваліфікації працівників, що займаються управлінським обліком).

Окрім того, беруть до уваги такі завдання, як: рівень розвитку управлінського обліку на підприємстві, наявність обґрунтованих норм і нормативів використання ресурсів, діючі та плановані до впровадження системи контролю використання ресурсів, системи матеріального стимулювання працівників за кінцеві результати їх діяльності та інші особливості діяльності підприємства.

Етапи формування облікової політики наведено на рис. 2.

Облікова політика є основним документом підприємства, що визначає принципи оцінки статей звітності та методи обліку щодо окремих статей звітності.

Основна мета бухгалтерської облікової політики – документально оформити вибраний підприємством спосіб ведення обліку в рамках національного законодавства.

Управлінська облікова політика є багатогранною. При розробці управлінської облікової політики можна використовувати досвід фахівців компанії, що займаються веденням управлінського обліку, а також найкращий світовий досвід, відбитий у між-

Рис. 1. Елементи облікової політики

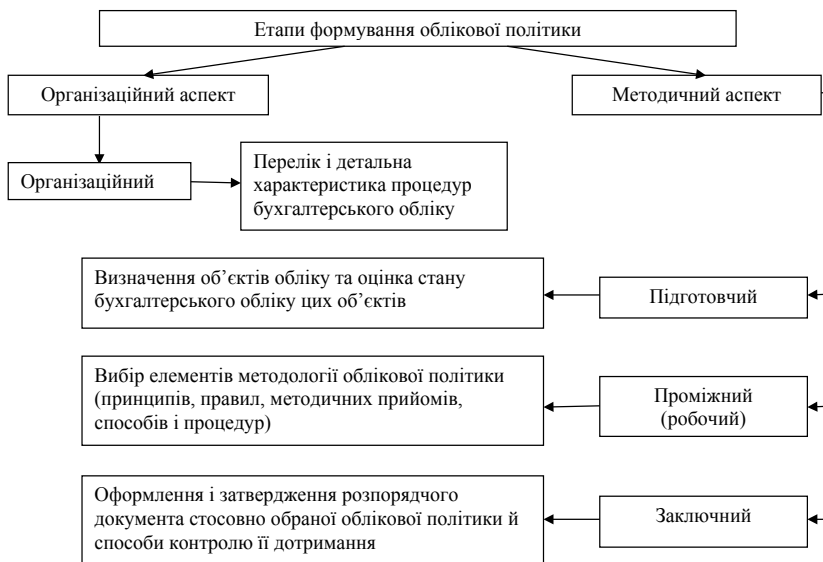

Рис. 2. Етапи формування облікової політики

народних стандартах фінансової звітності, головний принцип якої – «переважання сутності на формою», який підходить цілям управлінського обліку.

Наприклад, при виборі способів оцінки в управлінському обліку може бути використана оцінка за справедливою вартістю, коли до обліку приймається реальна ринкова вартість ресурсу (основного засобу, нематеріальних активів, запасів, зобов'язань), а не його балансова вартість. Або співвіднесення витрат з їх носієм, а не з періодом їх виникнення. Так, у бухгалтерському обліку витрати відносяться до періоду їх виникнення, а в управлінському обліку ми можемо прямо віднести витрати до джерела їх виникнення – або до центру фінансової відповідальності, або до конкретної угоди.

При розробці облікової політики управлінський персонал має обов'язково дотримуватись вимог облікового законодавства щодо забезпечення якісних характеристик усіх форм фінансової звітності та принципів її формування [5, с. 37].

На зміст облікової політики впливають наступні основні чинники: форма власності та організаційно-правова форма підприємства; вид діяльності; організаційна структура управління та наявність структурних підрозділів; обсяги діяльності; чисельність персоналу; наявність відокремлених підрозділів; особливості оподаткування; поточні та довгострокові цілі підприємництва; ступінь матеріально-технічного оснащення; рівень кваліфікації кадрів; технологічні особливості виробництва; взаємини з фінансовими структурами; система звітності перед власниками, а також іншими користувачами фінансової інформації тощо.

У наказі про управлінську облікову політику затверджуються: варіанти обліку та оцінки об'єктів обліку; робочий план рахунків управлінського обліку; форми первинних документів і облікових регістрів, форми звітів центрів витрат і центрів відповідальності; перелік центрів витрат і центрів відповідальності; перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); методи калькулювання собівартості продукції; порядок оцінки незавершеного виробництва; бази розподілу загальногвиробничих витрат; бази розподілу адміністративних витрат та витрат на збут для складання калькуляції собівартості з метою ціноутворення; трансфертні ціни; методи обчислення резерву

сумнівних боргів; перелік створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів; поріг суттєвості щодо окремих об'єктів обліку; переоцінку необоротних активів; періодичність відображення відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань; правила документообігу і технологія обробки облікової інформації; порядок контролю господарських операцій; інші рішення, необхідні для організації управлінського обліку.

Прийнята облікова політика підлягає оформленню відповідною документацією (наказами, розпорядженнями тощо) підприємства. Даний наказ є розпорядчим та впливає на фінансовий результат господарської діяльності підприємства, йому притаманні такі основні ознаки: формулювання та прийняття даного документу з дотриманням певних правил; має документальне закріплення, визначає правила

поведінки для певних осіб, у ньому сформульовано методи оцінки та визначає умови їх реалізації [6].

Що ж стосується якості облікової політики, то необхідно її підвищувати по таких критеріях, як економічна доцільність, повнота, неупередженість облікової політики, несуперечливість законодавчій базі, раціональність методів обліку, відповідність цілям компанії та автоматизації обліку [7].

Способи управлінського обліку, обрані організацією при формуванні облікової політики, застосовуються з 1 січня року, наступного за роком затвердження відповідного організаційно-розпорядчого документа.

Облікова політика підприємства може змінюватися, якщо:

- змінюються статутні умови;
- змінюються вимоги органу, який затверджує П(С)БО;
- нові положення облікової політики забезпечують достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності.

Не вважається зміною облікової політики інформація, що стосується: подій або операцій, які відрізняються за змістом від попередніх подій або операцій; подій або операцій, які не відбувалися раніше [2].

У сучасних конкурентних умовах, керівники компаній змушені шукати і розглядати альтернативні варіанти рішень проблем, що виникають на шляху розвитку організацій. Важливо, щоб кожне прийняте рішення було обґрунтоване. Тому процес управління підприємством повинен бути не стихійним, а продуманим і спланованим.

Висновки. Умови ринку постійно змінюються, конкуренти спрямовують усі зусилля на досягнення переваг, надаючи споживачам нові послуги, знижуючи ціни, тарифи тощо. Управлінський облік дозволяє формувати і використовувати економічну інформацію для прийняття важливих управлінських рішень, тому розробка облікової політики для цілей управлінського обліку є одним з важливих етапів постановки управлінської облікової системи підприємства.

Отже, паралельне ведення бухгалтерського та управлінського обліку збільшить трудомісткість процесу (необхідно технічно організувати перенос первинних документів з однієї бази в іншу, або вводити їх двічі, регулярно проводити звіряння тощо).

Грамотна бухгалтерська та управлінська облікова політика допоможе оптимально організувати облік і заощадити матеріальні та трудові ресурси підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Маренич Т.Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях : [підручник] / Т.Г. Маренич. – К. : Професіонал, 2005. – 891 с.
2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=293536/
3. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку : [підручник для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл.] / За ред. Ф.Ф. Бутиця ; 3-є вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2002. – 592 с.
4. Лист Міністерства фінансів України від 21.12 2005 р. № 31 34000-10-5/27793 «Про облікову політику» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukraine.uapravo.net/data/base14/ukr14233.htm>.
5. Рузмайкіна І. Облікова політика як складова загальної стратегії управління підприємством / І. Рузмайкіна // Економіст. – 2010. – № 5. – С. 36–41.
6. Івченко Л.В. Концептуальні засади облікової політики / Л.В. Івченко // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. праць. – 2009. – № 14. – С. 246–256.
7. Бондаренко О.М. Проблеми формування облікової політики. Напрями її удосконалення / О.М. Бондаренко, М.П. Білан // Проблеми підвищення інфраструктури : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 31 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Bilan.pdf.